

De reikwijdte, de toegevoegde waarde en de toekomst van artikel 8.10 lid 3 Wm¹

1. Inleiding

Met de invoering van de Wro is ook het bepaalde in artikel 8.10 lid 3 Wm gewijzigd. Op grond van deze bepaling kan een milieuvergunning worden geweigerd als door verlening strijd zou ontstaan met een bestemmings- of inpassingsplan, een beheersverordening of regels gesteld bij of krachtens een provinciale verordening of amvb zoals bedoeld in artikel 4.1 lid 3 resp. 4.3 lid 3 Wro.

De wetgever heeft in de memorie van toelichting een vrij beknopte toelichting gegeven. Bij de behandeling van het wetsvoorstel is weinig aandacht besteed aan dit onderdeel van het wetsvoorstel. Ook in de literatuur is tot nu toe vaak slechts in de kantlijn notitie genomen van de wijziging, terwijl de bepaling toch tot veel vragen aanleiding geeft.

Nu de Afdeling inmiddels de eerste uitspraken over de toepassing van artikel 8.10 lid 3 Wm heeft gegeven, lijkt het ons een goed moment om eens dieper in te gaan op deze bepaling. Wij zullen daarbij eerst aandacht besteden aan de totstandkominggeschiedenis, om daarna in te gaan op de reikwijdte, de toegevoegde waarde en – met het oog op de inwerkingtreding van de Wabo – de toekomst van artikel 8.10 lid 3 Wm.

2. Totstandkominggeschiedenis

Eindrapport vuurwerkcramp

De bron van de wijziging van artikel 8.10 lid 3 Wm ligt in het Eindrapport vuurwerkcramp van de Commissie Onderzoek Vuurwerkcramp (commissie-Oosting).²

Op het terrein van SE Fireworks in Enschede waren in 1976 prefab betonnen schuurtjes gebouwd, MAVO-boxen genoemd. Voor de opslag van vuurwerk in deze MAVO-boxen hadden B&W van Enschede milieuvergunningen verleend, maar voor het bouwen van de MAVO-boxen hadden zij nooit bouwvergunning verleend. De commissie constateerde dat als een bouwvergunning zou zijn aangevraagd, deze wegens strijd met het bestemmingsplan had moeten worden geweigerd.

Tegen deze overtreding van artikel 40 Woningwet traden B&W niet op. De commissie wijt het feit dat niet werd gehandhaafd aan een gebrek aan coördinatie tussen de afdeling bouw- en woningtoezicht enerzijds en de afdeling milieu anderzijds.

De commissie staat in dit verband ook stil bij artikel 20.8 Wm dat bepaalt dat een besluit tot het verlenen van een milieuvergunning voor het oprichten of veranderen van een inrichting dat tevens is aan te merken als bouwen in de zin van de Woningwet, niet eerder in werking treedt dan nadat de betrokken bouwvergunning is verleend. De commissie zegt dat het haar niet duidelijk is of deze bepaling ook geldt voor de situatie waarin wel een bouwvergunning is vereist, maar deze niet is aangevraagd.

Voor de gemeente komt de commissie tot de aanbeveling om:

'te waarborgen dat een aanvraag om een Wm-vergunning voor een inrichting voor professioneel vuurwerk te allen tijde ook wordt voorgelegd aan de ambtelijke eenheid die is belast met de bouwvergunningverlening.'

Voor de wetgever komt de commissie tot de aanbeveling om:

'te bevorderen dat artikel 20.8 Wm wordt verduidelijkt, in die zin dat wordt aangegeven of deze bepaling zich ook uitstrekt tot bestaande bouwwerken zonder bouwvergunning, en met welk effect voor de Wm-vergunning, en om eventueel artikel 20.8 Wm aan te passen als het huidige bereik ervan te beperkt wordt geacht.'³

1 Jan Jacobse en Jaap IJdema zijn advocaat bij Adriaanse van der Weel advocaten (gevestigd in Rotterdam, Middelburg en Terneuzen; www.avdw.nl) en zijn met name werkzaam in de overheidspraktijk.

2 Eindrapport De Vuurwerkcramp (ISBN: 90-71082-67-9), p. 40-42 en 99-100.

3 Zie p. 100 van het Eindrapport.

Wijziging Wet milieubeheer

Deze aanbevelingen hebben uiteindelijk geleid tot de aanpassing van de artikelen 8.9 en 8.10 Wm met de invoering van de Wro.⁴

Aan artikel 8.9 Wm werd toegevoegd dat het bevoegd gezag bij het nemen van de beslissing op de aanvraag er ook voor moet zorgen dat geen strijd ontstaat met regels die met betrekking tot de inrichting gelden, gesteld 'bij of krachtens de Wet ruimtelijke ordening'. De wijziging van artikel 8.10 lid 3 Wm is hiervoor al genoemd.

De uitbreiding van de zorgplicht van artikel 8.9 Wm had in samenhang met artikel 8.10 lid 2 sub c Wm tot gevolg dat een milieuvergunning moet worden geweigerd als daardoor strijd ontstaat met de ruimtelijke plannen en regels genoemd in artikel 8.10 lid 3 Wm. Dat was niet de bedoeling van de wetgever en de wetgever heeft dit daarom inmiddels met terugwerkende kracht gerepareerd door in artikel 8.9 Wm de woorden 'bij of krachtens de Wet ruimtelijke ordening' te schrappen.⁵

De Afdeling had overigens in haar uitspraak van 27 mei 2009⁶ geoordeeld dat een redelijke uitleg van de wet met zich meebrengt dat artikel 8.10 lid 3 Wm moet worden gezien als een uitzondering op de meer algemene bepaling van artikel 8.10 lid 2 juncto artikel 8.9 Wm.

3. De reikwijdte van de bevoegdheid

Artikel 8.10 lid 3 Wm legt een duidelijke koppeling tussen de aangevraagde activiteit⁷ en het ontstaan van een strijdige planologische situatie. Dat roept de vraag op of de bevoegdheid zich ook uitstrekt tot bijvoorbeeld het geval waarin een revisievergunning wordt aangevraagd voor een situatie die reeds in strijd is met het geldende planologische regime, zonder dat een verandering van de inrichting wordt beoogd.

Naar de letter van de wet genomen, bestaat in dat geval de bevoegdheid niet. Het is echter zeer de vraag of de wetgever dit ook zo heeft bedoeld, gelet op de MvT.⁸ Daarin spreekt de wetgever immers over het voorkomen van het vestigen of *in stand houden* van bijvoorbeeld bepaalde milieubelastende bedrijven nabij woonwijken. Dat lijkt erop te duiden dat het de bedoeling van de wetgever is geweest om aan het bevoegd gezag ook de mogelijkheid te geven een revisievergunning te weigeren omdat reeds in strijd gehandeld wordt met het geldende planologische regime. Gelet echter op de tekst van artikel 8.10 lid 3 Wm en

het bepaalde in artikel 8.4 lid 3 Wm (dat bepaalt dat het bevoegd gezag bestaande rechten niet kan wijzigen anders dan met toepassing van afdeling 8.1.2 Wm), lijkt de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm niet zo ver te strekken dat ook een revisievergunning voor een bestaande met het bestemmingsplan strijdige activiteit kan worden geweigerd. Voor zover de aanvraag revisievergunning is ingegeven door een verandering, geldt ons inziens dat de vergunning voor wat betreft de verandering wel op grond van artikel 8.10 lid 3 Wm kan worden geweigerd.

Zoals gezegd, is het oorspronkelijk beoogde doel van artikel 8.10 lid 3 Wm om risico's voor de leefomgeving te voorkomen. Artikel 8.10 lid 3 Wm geeft echter, naar de letter genomen, de bevoegdheid om een milieuvergunning te weigeren in alle gevallen waarin de aangevraagde activiteit in strijd komt met de in het artikel genoemde ruimtelijke plannen en regels. De memorie van toelichting sluit ook niet uit dat een milieuvergunning op deze grond wordt geweigerd als de aangevraagde activiteit geen risico's voor de leefomgeving oplevert.

Naar onze mening moet er dan ook rekening mee gehouden worden dat de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm zich niet beperkt tot die gevallen waarin de aangevraagde activiteit risico's voor de leefomgeving oplevert. Dat betekent bijvoorbeeld dat de bevoegdheid ook bestaat als de activiteit op grond van het bestemmingsplan is toegestaan, maar de hoogte van het bij de inrichting horende gebouw de maximaal toegestane bouwhoogte met een meter overschrijdt.

Hiervoor is al aangegeven dat het niet de bedoeling van de wetgever is geweest om de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm een imperatieve bevoegd-

4 *Kamerstukken II 2006-2007*, 30 938, nr. 3, zie p. 16 voor een algemene toelichting. Zie in dit verband ook het Kabinetstandpunt inzake het Eindrapport (*Kamerstukken II 2000-2001*, 27 157, nr. 20, p. 32 en 67) en p. 76-82 van de Discussienota 'Met recht verantwoordelijk'.

5 Art. XI lid B van de wet tot wijziging van diverse wetten in verband met de reparatie van de Wro (31 750), is per 15 juli 2009 in werking getreden.

6 ABRvS 27 mei 2009, procedurenummer: 200806366/M2, *StAB* 2009 nr. 09-77.

7 Art. 8.10 lid 3 Wm bepaalt dat de milieuvergunning kan worden geweigerd als door de verlening ervan strijd ontstaat met de in de bepaling genoemde ruimtelijke plannen of regels. Door de enkele verlening van een milieuvergunning ontstaat echter nog geen strijd met de in art. 8.10 lid 3 Wm genoemde ruimtelijke plannen of regels.

8 Zie noot 6.

heid te laten zijn. Het is een facultatieve bevoegdheid, wat aan het bevoegd gezag beleidsruimte geeft. Zo kan het bevoegd gezag bijvoorbeeld bepalen dat alleen van de bevoegdheid gebruikgemaakt zal worden als de aangevraagde activiteit risico's voor de leefomgeving met zich mee kan brengen of dat geen gebruik van de bevoegdheid gemaakt zal worden als tevens een bouwvergunning is vereist omdat in dat geval artikel 20.8 Wm toepassing van de bevoegdheid overbodig maakt (daarover hierna meer).

Worden echter dergelijke afgewogen beleidskeuzes niet gemaakt, dan lijkt ons de ruimte om geen gebruik te maken van de bevoegdheid beperkt. In feite kondigt zich met een aanvraag milieuvergunning voor een activiteit die in strijd is met het vigerende planologische regime, een overtreding van de Wro aan. Het is vaste jurisprudentie van de Afdeling dat de wet bij een overtreding of dreigende overtreding in beginsel moet worden gehandhaafd, tenzij zich bijzondere omstandigheden voordoen op grond waarvan het bevoegd gezag van handhaving mag afzien. De handhavingsbevoegdheid is weliswaar een andere dan de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm, maar het komt ons, zeker als B&W in beide gevallen als bevoegd gezag gelden, weinig logisch voor dat B&W wel gehouden zijn de Wro te handhaven, maar tegelijkertijd geen gebruik hoeven te maken van hun bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm. Als derhalve geen afgewogen beleidskeuzes zijn gemaakt met betrekking tot de toepassing van artikel 8.10 lid 3 Wm, dan lijkt ons dat de vrijheid om geen gebruik te maken van deze bevoegdheid zich beperkt tot die situaties waarin het bevoegd gezag van handhaving mag afzien. Hiermee is ook het belang van het maken van dergelijke beleidskeuzes gegeven.

In de hiervoor aangehaalde uitspraak van de Afdeling van 27 mei 2009⁹ overweegt de Afdeling dat de activiteit waarvoor de milieuvergunning is aangevraagd weliswaar in strijd is met het vigerende bestemmingsplan, maar dat B&W hebben aangegeven dat noodzakelijke planologische aanpassingen worden doorgevoerd om deze strijdigheid weg te nemen en dat B&W daarom hebben mogen besluiten geen gebruik te maken van hun bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm.

In haar uitspraak van 15 juli 2009¹⁰ overweegt de Afdeling dat het bestuursorgaan heeft mogen afzien van toepassing van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm omdat ten tijde van het besluit B&W voornemens waren om vrijstelling als bedoeld in artikel 19 WRO te verlenen.

In feite geven B&W in beide gevallen aan dat er een concreet zicht op legalisatie van de dreigende overtreding is. Daarbij lijkt de Afdeling overigens niet al te kritisch ten aanzien van de concreetheid van het zicht op legalisatie. In beide aangehaalde uitspraken besteedt de Afdeling althans geen aandacht aan de vraag in welke fase de aanpassing van het bestemmingsplan zich bevindt.

Zo belandt de discussie over een besluit op grond van artikel 8.10 lid 3 Wm in de sfeer van handhaving. Dat kan gaan wringen als GS bevoegd gezag is ten aanzien van het besluit omtrent de milieuvergunning, met name als een revisievergunning wordt aangevraagd voor een verandering waarvoor geen bouwvergunning is vereist en er reeds sprake is van een overtreding van het vigerende planologisch regime die door B&W wordt gedoogd.

Als in dit geval GS geen gebruik zou maken van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm omdat het zich niet wil mengen in het besluit van B&W om te gedogen, dan is het zeer de vraag of de Afdeling een dergelijke motivering zal accepteren. Artikel 8.10 lid 3 Wm geeft immers aan het bevoegd gezag een zelfstandige bevoegdheid. Naar onze mening is de kans dus groot dat GS, als het niet 'contrair' wil gaan aan het standpunt van B&W, in feite inhoudelijk zal moeten verdedigen waarom er niet wordt gehandhaafd, terwijl dat eigenlijk een verantwoordelijkheid van B&W is.

Aan de andere kant is het ook denkbaar dat GS zich niet kan vinden in een besluit van B&W om te gedogen en in de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm de uitgelezen mogelijkheid ziet om te interveniëren. Deze impliciete bevoegdheid om te interveniëren gaat veel verder dan de bevoegdheid van GS ex artikel 7.9 Wro. Op grond van dat artikel kan GS immers alleen een verzoek tot handhaving indienen bij B&W en dan nog op voorwaarde dat handhaving ter behartiging van provinciale belangen geboden is. De wetgever lijkt zich deze consequentie van artikel 8.10 lid 3 Wm niet te hebben gerealiseerd.

9 Zie noot 8.

10 ABRvS 15 juli 2009, procedurenummer: 200808090/1.

4. De toegevoegde waarde van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm

Ten tijde van het rapport van de commissie-Oosting leek het opnemen van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm teneinde risico's voor de leefomgeving te voorkomen geen overbodige luxe. Die situatie wijzigde echter al vrij snel daarna.

Op 26 februari 2002 trad het Vuurwerkbesluit in werking. Op grond van artikel 8.8 lid 3 sub a Wm in samenhang met artikel 4.2 lid 1 onder e van het Vuurwerkbesluit neemt het bevoegd gezag bij het nemen van een besluit op een aanvraag milieuvergunning de in bijlage 3 genoemde veiligheidsafstanden tot kwetsbare objecten in acht.

Op 7 oktober 2004 trad het Besluit externe veiligheid inrichtingen in werking. Op grond van artikel 8.8 lid 3 sub a Wm in samenhang met artikel 4 lid 1 en 2 moet het bevoegd gezag bij het nemen van een besluit op een aanvraag milieuvergunning de grenswaarden van artikel 6 lid 1 in acht nemen en rekening houden met de richtwaarden van artikel 6 lid 2.

Het bevoegd gezag is dus tegenwoordig verplicht om bij de beoordeling van een aanvraag milieuvergunning de normen met betrekking tot de veiligheidsrisico's die door de inrichting veroorzaakt kunnen worden in acht te nemen. Wat is dan nog de toegevoegde waarde van artikel 8.10 lid 3 Wm?

In het geval voor de aangevraagde activiteit tevens een bouwvergunning is vereist, is er nog een tweede reden om vraagtekens te plaatsen bij de zin van artikel 8.10 lid 3 Wm.

In die situatie geldt op grond van artikel 20.8 Wm dat de milieuvergunning niet eerder in werking treedt dan nadat de bouwvergunning is verleend. Die bouwvergunning moet worden geweigerd als de activiteit in strijd is met de in artikel 8.10 lid 3 Wm genoemde plannen en regels.¹¹ Doet die situatie zich voor, dan treedt de milieuvergunning dus van rechtswege niet in werking.

De commissie-Oosting heeft, zoals hierboven al aangegeven, zich afgevraagd of artikel 20.8 Wm ook opgaat in het geval er tevens een bouwvergunning is vereist, maar deze niet wordt aangevraagd. Ook in dat geval geldt dat de milieuvergunning niet in werking treedt.¹²

Het is bovendien niet opportuun om in een dergelijke situatie de milieuvergunning toch op grond van artikel 8.10 lid 3 Wm te weigeren. Een aanvraag bouwvergunning die in strijd is met de in artikel 44 lid 1

sub c en f Woningwet (en dus ook de in artikel 8.10 lid 3 Wm) genoemde plannen en regels hoeft immers nog niet te leiden tot weigering van de bouwvergunning. Een dergelijke aanvraag bouwvergunning moet immers, op grond van artikel 46 lid 3 Woningwet, van rechtswege worden aangemerkt als een aanvraag om een binnen- of buitenplanse ontheffing, een projectbesluit of een besluit als bedoeld in artikel 3.40, 3.41 of 3.42 WRO.

Het weigeren van een milieuvergunning op grond van artikel 8.10 lid 3 Wm is dus voorbarig, zolang nog geen beslissing op de aanvraag ontheffing, projectbesluit of besluit als bedoeld in artikel 3.40, 3.41 of 3.42 WRO is genomen. De beslistermijn op een aanvraag milieuvergunning wordt echter niet opgeschort in het geval de aanvraag bouwvergunning tevens moet worden opgevat als een aanvraag als bedoeld in artikel 46 lid 3 Woningwet.

5. De toekomst van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm

Als alles volgens planning loopt, treedt per 1 januari 2010 de Wabo¹³ in werking. De vergunningplicht ex artikel 8.1 Wm wordt ondergebracht in artikel 2.1 van de Wabo. Dat artikel bepaalt dat het verboden is om zonder omgevingsvergunning o.a. een bouwwerk te bouwen, een inrichting op te richten, te veranderen of in werking te hebben en gronden of bouwwerken te gebruiken in strijd met een bestemmingsplan, een beheersverordening, enzovoort.

11 Is de aanvraag in strijd met het vigerende bestemmingsplan, inpassingsplan of de vigerende beheersverordening, dan moet de bouwvergunning worden geweigerd op grond van art. 44 lid 1 sub c Woningwet. Die bepaling spreekt weliswaar alleen over een bestemmingsplan, maar op grond van art. 1 lid 1 sub f Woningwet wordt in de Woningwet onder bestemmingsplan tevens verstaan een inpassingsplan en een beheersverordening. Is de aanvraag in strijd met regels gesteld bij of krachtens een provinciale verordening of bij amvb als bedoeld in art. 4.1 lid 3 resp. 4.3 lid 3 WRO, dan moet de bouwvergunning worden geweigerd op grond van art. 44 lid 1 sub f Woningwet.

12 Zie in dit verband ook bijvoorbeeld Vz. ABRvS 28 november 2008 (LJN BG5891). In haar uitspraak van 12 november 2003 (LJN AN7864) oordeelde de Afdeling overigens dat art. 20.8 Wm ook niet van toepassing is als de aangevraagde activiteit wordt ondergebracht in bestaande, maar illegaal gebouwde bouwwerken.

13 *Kamerstukken I 2007-2008*, 30 844, nr. A (gewijzigd voorstel van wet).

In verband met de integratie van het verbod van artikel 8.1 Wm en artikel 40 Woningwet in artikel 2.1 van de Wabo, zal artikel 20.8 Wm komen te vervallen.¹⁴ Ook artikel 8.10 Wm komt te vervallen.¹⁵ De wetgever meent dat de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm niet meer nodig is, nu het gebruik van gronden en bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan in de Wabo als een vergunningplichtige activiteit wordt aangemerkt.¹⁶

Artikel 2.5 lid 1 van de Wabo bepaalt echter dat op verzoek van de aanvrager een omgevingsvergunning in twee fasen wordt verleend. Wat gebeurt er als eerst een omgevingsvergunning voor het oprichten van een inrichting wordt aangevraagd en in de tweede fase pas een omgevingsvergunning voor het bouwen van de inrichting?

De mogelijkheid om een gefaseerde omgevingsvergunning aan te vragen wordt weer beperkt door artikel 2.7 lid 1 van de Wabo.¹⁷ Dat artikel bepaalt dat de aanvrager van een omgevingsvergunning voor een activiteit die behoort tot verschillende categorieën van activiteiten als genoemd in artikel 2.1 en 2.2 van de Wabo ervoor moet zorgen dat die aanvraag betrekking heeft op elk van die activiteiten. Uit de toelichting¹⁸ op dit artikel volgt dat de wetgever een gefaseerde aanvraag heeft willen uitsluiten in gevallen waarin twee of meer activiteiten onlosmakelijk met elkaar samenhangen. Als voorbeeld wordt genoemd de verbouwing van een monument. Dit project omvat de twee vergunningplichtige activiteiten 'bouwen van een bouwwerk' en 'wijzigen van een monument'. Deze activiteiten beschouwt de wetgever als activiteiten die onlosmakelijk met elkaar samenhangen.

De bouw van een inrichting omvat in ieder geval de vergunningplichtige activiteiten 'bouwen van een bouwwerk' (art. 2.1 lid 1 onder a) en 'oprichten van een inrichting' (art. 2.1 lid 1 onder e). Deze activiteiten lijken ons eveneens onlosmakelijk met elkaar samen te hangen, zodat voor een dergelijk project een gefaseerde aanvraag omgevingsvergunning niet mogelijk lijkt.

Dit wordt niet anders als het gaat om het oprichten of veranderen van een inrichting zonder dat gebouwd hoeft te worden. Als deze activiteit strijdig is met het vigerende planologisch regime, dan omvat deze activiteit tevens het 'gebruik van gronden en bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan' (art. 2.1 lid 1 onder c). Ook deze twee activiteiten lijken ons onlosmakelijk met elkaar samen te hangen.

6. Samenvatting

De reikwijdte van de bevoegdheid van artikel 8.10 lid 3 Wm lijkt ruimer dan de wetgever oorspronkelijk bedoeld heeft en de commissie-Oosting voor ogen heeft gehad, en beperkt zich niet tot die situaties waarin zich risico's voor de leefomgeving voordoen.

De bevoegdheid is een facultatieve bevoegdheid. Dat betekent dat met betrekking tot het al dan niet toepassen van de bevoegdheid vrije beleidskeuzes gemaakt kunnen worden. Als die keuzes niet worden gemaakt, dan vindt ons inziens de vrije uitoefening van de bevoegdheid haar begrenzing in de handhavingsjurisprudentie van de Afdeling.

In de situatie waarin GS als bevoegd gezag geldt, kan de uitoefening van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm onder bepaalde omstandigheden wringen met de uitoefening van de bevoegdheid van B&W tot handhaving van het bepaalde bij of krachtens de Wro.

Met de inwerkingtreding van de Wabo zal artikel 8.10 lid 3 Wm verdwijnen. Door de integratie van het verbod van artikel 8.1 Wm en het verbod van artikel 40 Woningwet in artikel 2.1 Wabo, is een bevoegdheid als bedoeld in artikel 8.10 lid 3 Wm niet langer nodig. Dat betekent derhalve niet dat de wetgever geen belang meer hecht aan toepassing van de bevoegdheid. Het blijft dan ook van belang om beleidskeuzes te maken voor wat betreft de invulling van de bevoegdheid ex artikel 8.10 lid 3 Wm, zolang deze bevoegdheid nog kan worden uitgeoefend.

Jan Jacobse en Jaap IJdema

14 *Kamerstukken II 2008-2009*, 31 953, nr. 2, art. 9.10 onder 000 (Invoeringswet Wabo).

15 *Kamerstukken II 2008-2009*, 31 953, nr. 2, art. 9.10 onder K (Invoeringswet Wabo).

16 *Kamerstukken II 2008-2009*, 31953, nr. 3, p. 102 (MvT).

17 Zoals gewijzigd in *Kamerstukken II 31 953*, nr. 2, voorstel van wet, art. 1.1 onder E.

18 *Kamerstukken II 2008-2009*, 31 953, nr. 3, p. 43 (MvT).